

Emlékezés a Városi és Falusi Dolgozók Blokkjára

Azoknak a tömegszervezeteknek a hosszú sorában, amelyek a Román Kommunista Párt kezdeményezése nyomán jöttek létre és irányítása alatt tevékenykedtek, jelentős helyet foglalt el az 50 évvel ezelőtt megalakult Városi és Falusi Dolgozók Blokkja.

Az 1924 júliusában törvényen kívül helyezett Román Kommunista Párt, abból a lenini tanításból kiindulva, hogy „a legális és az illegális munka, a legális és az illegális szervezetek egyesítése nélkül szó sem lehet a proletariátus valóban forradalmi pártjáról“ (V. I. Lenin: *Összes Művei*, 40. Budapest, 1974. 58.), az új helyzetnek megfelelő harci taktikát dolgozott ki, keresztlúhúzva az uralkodó osztályoknak azt a törekvését, hogy a munkásmozgalmat megfosszák vezetőjétől. „A kommunista párt él és élni fog! — írta a *Socialismul* 1924. június 14-én illegálisan megjelent száma. — A földből, amelybe az oligarchia el akarja temetni, a kommunista párt új erővel születik újjá. A legalitás területéről elúzva, a kommunista párt az illegalitásba is folytatni fogja a harcot, bővítve tevékenységét és szervezetét, mélyebbre bocsátva gyökereit a dolgozó nép tömegeibe.“ Illegális apparátusát a párt a gyári és üzemi sejtek megszervezésével építette ki. Ezek alkották politikai munkájának súlypontját, az ipari munkásság soraiba való behatolásának szervezeti formáit. Az illegális tevékenységnek az összes legális lehetőségekkel való összekapcsolása érdekében körük szövődtött a tömegszervezetek hálózata, amelyre az 1921 és 1944 közötti évek során mintegy 60 demokratikus, hazafias és antifasiszta szervezet tartozott.

A Városi és Falusi Dolgozók Blokkjának megszervezése még 1924 tavaszán, a párt illegálitása kényszerítésével egyidejűleg kezdődött, létrehozására azonban 1925 őszén került sor azzal a céllal, hogy egybekovácsolja a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségét a tőkés-földesúri rendszer elleni harcban. Programját is, amelyet a Blokk akcióbizottságainak 1926 áprilisában megtartott konferenciáján fogadtak el, általában ezeknek a célkitűzéseknek megfelelően fogalmazták meg. Hangot adtak a dolgozók valamennyi társadalmi kategóriáját érintő követeléseknek: a liberális kormányzat idején hozott munkás- és parasztellenes törvények hatálytalansága; a dolgozó tömegek és az együttélő nemzetiségek jogainak szélesítése; az ostromállapot és a cenzúra megszüntetése az ország egész területén; a rögtönítélő bíróságok, a csendőrség és a sziguranca megszüntetése; általános amnesztia; a szólás- és sajtószabadság, a városi és falusi dolgozó tömegek gyülekezési és szervezkedési jogának biztosítása; szabad választások az általános, közvetlen és titkos szavazás útján, származásra, nemzetiségre és vallásra való tekintet nélkül minden 18. életévét betöltött egyén számára; választási jog a nőknek és a katonáknak. Ugyancsak általános érvényű programpontként szerepelt a harc a 8 órás munkanapért, az összes munkásokra vonatkozó és ezek ellenőrzése alatt álló munkástörvényekért, a munkanélküliek és a rokkantak állami támogatásáért, a nők és a gyermekek védelméért.

A paraszti vonatkozású követelések közé tartozott a földesúri birtokoknak 50 hektárig terjedő, kártalanítás nélküli kisajátítása és a nincstelen parasztság közötti díjtalan kiosztása; az 1921. évi földreform során kapott föld utáni összes adósságok eltörlése; hosszú lejáratú és fizetékönnyítéssel járó kölcsönök biztosítása.

A városi kispolgári rétegeket érdeklő követelések között szerepelt a tőke, a jövedelem és az öröklés utáni progresszív adózás bevezetése, a tőkések és földbirtokosok közvetlen megadóztatása.

A Blokk programja még magában foglalta a fasiszta agitáció elleni harcot, továbbá anyanyelvi iskolák létrehozását és állami fenntartását ott, ahol a románok mellett más nemzetiségűek is élnek, s egyéb demokratikus intézkedések fogantatását.

E program népszerűsége következtében gyorsan növekedett a Blokk befolyása. Ez egyrészt szervezeti felépítésének bővülésében, a területi, valamint a megyei, városi és községi bizottságok megalakulásában, másrészt azokban a politikai sikerekben mutatkozott meg, amelyeket a községi és parlamenti választásokon ért el. Így például már az 1925. évi községi választások alkalmával a Blokk 26 jelöltje, köztük Rozvani Eugen, Ion Niculi, Gheorghe Cristescu, Müller Kálmán, Iosif Reiter, Dán István kapott szavazati többséget Bukarestben, Nagyváradon, Temesvárott, Aradon, Iasi-ban, Galacon és másutt. Az 1927. évi községi választásokon, bár a

hatósági terror légkörében zajlottak le, ugyancsak nagyszámú munkás és paraszt szavazott a Blokk jelöltjeire. Nagyváradon például a községi tanácsnak majdnem a fele a Blokk jelöltjei közül került ki, s nagy részük kommunista volt.

A Blokknak a választásokon való részvételével a kommunista párt arra törekedett, hogy csökkentse a polgári pártok befolyását a tömegek, elsősorban a parasztság körében, és bevonja őket a forradalmi tevékenységbe, amint az adott körülmények között a lenini útmutatások alapján kidolgozott harci taktika megkövetelte. „Amíg mi, kommunisták — írta Lenin az osztrák kommunistáknak küldött levelében 1920 augusztusában — nem vagyunk még képesek megragadni az államhatalmat és keresztülvinni, hogy csak a dolgozók megválasszák az ő szovjetjeiket a burzsoázia ellen, amíg még a burzsoázia rendelkezik az államhatalommal és a lakosság különböző rétegeit szólítja fel a választásokra, addig kötelesek vagyunk részt venni a választásokon azért, hogy agitációt fejtsünk ki a dolgozók összessége és nem csupán a proletariátus között.” (V. I. Lenin: *Összes Művei*, 41. Budapest, 1974. 257.)

A kommunista párt választási tevékenysége a Városi és Falusi Dolgozók Blokkja révén figyelemreméltó eredményeket ért el. Az 1926. évi parlamenti választásokon például a kormány számos, a felvilágosító munkát tiltó rendelkezése és a durva választási csalások ellenére a Blokk közel 40 000 szavazatot kapott. A jelöltjeire szavazók jó része a parasztság köréből került ki, bizonyoságul annak, hogy mind szélesebb tömegeket sikerült maga köré gyűjtenie, és nyilvánvaló tényezővé változtatnia a munkások és a parasztok szövetségét. Mindezek nyomán további szervezeti vonatkozású, a tömegekhez fűződő kapcsolatokat javító eredmények születtek; néhány esetben helyi szinten sikerült időleges megegyezéseket kötni a Blokk és a szociáldemokrata pártszervezetek között a lakosság érdekei védelmében. De nem maradt el az egységtörekvések politikai következménye sem. Jól tükröződött ez az 1927. évi parlamenti választások eredményeiben. Míg ugyanis országos viszonylatban a Blokk jelöltjeire adott szavazatok száma az 1926-os eredményekhez viszonyítva csökkent, addig ott, ahol sikerült szövetségre lépnie más szervezetekkel, jelentősen megnőtt: Bánátban 8396, Biharban 7299 szavazatot kaptak jelöltjei.

Amint a Blokk 1928. évi konferenciáján kitűnt, eddigi tevékenységének pozitív vonásai ellenére tömegkapcsolatai erősítésében még számos javítanivaló akadt. A küldöttek megállapítása szerint nem sikerült általánosan alkalmazni a vállalatokban és a falvakon, az elnyomott és kizsákmányolt tömegek mindennapi harcainak során a munkás-paraszt harci szövetség taktikáját. Ugyanakkor olyan szervezeti intézkedésekre volt szükség, amelyek még inkább serkentették tevékenységét a munkások és a dolgozó parasztok, valamint az együttélő nemzetiségek nagyobb arányú bevonásával. Az az álláspont alakult ki, hogy állandósítani kell a Blokk szervezeteinek tevékenységét, és ezekben növelni kell a tömegekkel szoros kapcsolatban álló proletár elemek vezető szerepét.

Amíg a konferencia szervezési kérdésekben hozott határozataival előbbre vitte a hazai forradalmi munkásmozgalmat, addig a programjának bővítését célzó olyan új követelések, mint a nagyipar szocializálása és a munkásellenőrzés bevezetése, az egész földterület kisajátítása stb., a baloldali túlzás megnyilvánulásai voltak, és ellentétben állottak az adott helyzetnek megfelelő, polgári demokratikus forradalmi feladatokkal, károsan befolyásolták a munkás-paraszt egységfront kialakításának folyamatát. A kommunista párt állást is foglalt ezekkel a „rendkívül hibás” jelszavakkal szemben, s kritikailag elemezte az 1928. évi választásokat követően a Blokk egész tevékenységét. Sajnos azonban, a párt vezetőszerveibe bekerült oportunisták és karrierista elemek kezdeményezte frakcióharcok következtében — megsínylette ezeket a Városi és Falusi Dolgozók Blokkja is — csak 1931-ben, a párt V. kongresszusának előkészítése kapcsán sikerült megnyugtatóan tisztázni a követendő irányvonalat s biztosítani a párt tekintélyének és tömegbefolyásának újrendezését és növekedését. Ezt többek között az 1931 nyarán megtartott választásokon elért eredmények is mutatták.

A Blokknak 71-ből 31 megyében sikerült letennie jelölő listáit, amelyek élén többek között Lucrețiu Pătrășcanu, Imre Aladár, Dán István állottak. A letartóztatások, félholtra verések, röpirat- és lapelkobzások, szavazási igazolványok ki nem adása, majd a kiadott igazolványok karhatalommal való visszavétele a szavazók tömegeitől, egész városrészeknek és falvaknak a szavazástól való elzárása, urnalopások ellenére a Blokk több mint 73 700 szavazatot kapott, nem számítva azt, hogy a 83 000 megsemmisített szavazat zömét a választók ugyancsak a Blokk jelöltjeire adták le. „A választásoknak kimagaslóbb eseménye a romániai dolgozók forradalmi egységfront alakulatának, a Városi és Falusi Dolgozók Blokkjának előretörése — írta a *Dolgozók Lapja* 1931. június 7-i számában. — Az államhatalom

minden erőszakos eszközét, az ideológiai befolyásolás és megtévesztés minden módját előszedték, hogy megakadályozzák a Blokk propagandáját és választási sikerét. Minden erőfeszítés hiábavaló volt! Nem bírtak annyi dolgozót letartóztatni, annyi velünk érzőt a szavazástól visszatartani és annyi leadott szavazatot ellopni, hogy ne lett volna a maradvány is elegendő képviselőinknek a parlamentbe való bejutásához...“

Jelöltjei közül 5 megye: Temes-Torontál, Cernăuți, Bihar, Szatmár és Maros képviselőit választották meg, a reakciós tőkés-földesúri körök azonban hatálytalanították ezek mandátumát.

Az 1931. évi választási sikereknek fontos szerepük volt a romániai forradalmi mozgalom fejlődésében. A Blokk számottevő eredményeket ért el a tömegek szervezeti összefogásában, befolyásának növelésében, a munkás-paraszt szövetség szükségességének tudatosításában, a kommunista párt célkitűzéseinek megfelelően. Tevékenységének az 1933 februárjában bevezetett ostromállapot vetett véget: a többi forradalmi, demokratikus és háborúellenes tömegszervezettel együtt betiltották.

A Városi és Falusi Dolgozók Blokkja nyolc éven át tevékenykedett, hozzájárulva a kommunista párt politikájának a tömegek közötti megismertetéséhez és gyakorlati alkalmazásának elősegítéséhez. Helyét és szerepét 1933 őszétől a Román Kommunista Párt által létrehozott új tömegszervezet, a Munka Ligája vette át.

Vajda Lajos

Bitay Árpád előadásai Nicolae Iorga szabadegyetemén

*Kivágtak egy öreg tölgyet,
Mert túl nagy árnyékot vetett...*

Megírta versben sírfeliratát, és várta, mikor vágják ki. A favágók nem sokat késtek. Igaz, nem szakmabeliek jöttek, csak másodkéz-hóhérok. Nem is szalagfűrésszel dolgoztak, csak ismétlőpisztollyal. Hat golyó a szívbe és a fejbe. Gyorsan és mocskosan végezték munkájukat. Még a zuhanás fenségességétől is megfosztották az erdők királyát. Bármely tölgy szebb halált érdemelt volna...

Az 1940. esztendő novemberének 27-ik napján, délután 5 óraker tőrtént mindez, Sinaián.

35 éve gyilkolták meg a vasgárdisták Nicolae Iorgát.

Ugyanezen év december 6-án Mario Roques ezt mondta a párizsi egyetemen (írása megjelent a *Revue historique du sud-est européen*ben; 1941. 10.): „Az elkövetett gyilkosság olyan meglepetést okozott, hogy egyszerűen hihetetlennek tartottuk, és vártuk, hogy megcáfolják. A gyilkosok nem vették figyelembe sem előrehaladott korát, a hetvenedik életében járt, sem ötvenéves tudományos munkásságát, sem gyűjtő hazafiságát, sem sokoldalú állampolgári tevékenységét, sem azt a fényt és csillogást, amelyet a nemzetközi tudományos életben a román névnek adott.“

De ekkor Iorga már csak külföldön volt tekintély. Bukarestben még 1940 tavaszán lehetetlenné tették tevékenységét. Ekkor visszavonult Válenii de Muntéba; ötven éve működő nyári szabadegyetemének előadásában keresett menedéket. Ősszel azonban már itt működő nyomdáját is be kellett zárnia. Utolsó menedékhelyére, Sinaiára húzódott vissza. Akik azt hitték, hogy szellemileg és erkölcsileg tönkretették, tévedtek. Az 1250 könyvet és 25 000 cikket megjelentetett Iorga itt is alkotott, Az emberiség történetéről szóló munkáján dolgozott. De az emberiség söpredéke kiűtötte kezéből a tollat.

35 év telt el azóta. Még mindig nem tudtuk teljes mértékben felleltározni hagyatékát. Am a tudós és az ember már tisztán áll előttünk. Tudós-nak nagy volt, embernek becsületes. Politikusnak pedig, mint kora embere, hibákkal teli. Az eszméire embere a legkevésbé eszmét tudta megvalósítani rövid miniszterelnöksége idején. Kormányzása alatt ütköztek ki a legna-